

Salvador Espriu és un dels pocs poetes de la nostra terra que ha sentit amb més intensitat la tragèdia col·lectiva. La sàtira amarga dels seus primers escrits, disfressada d'un humorisme de "dissonàncies i esquinçaments tràgics", com diu Triadú, amagava l'esperit turmentat de l'home que se sent privat de llibertat per la noció absoluta de la mort, noció que l'angoixa i el porta a meditar intensament sobre el problema existencial, primer com a individu i després com a ésser que comparteix aqueixa angoixa col·lectivament. L'experiència individual, d'aïllament i solitud, pren la seva expressió més alta en els dos llibres anteriors a "La Pell de Brau": "El Caminant i el mur" i "Final del laberint". En la introducció al darrer d'aquests llibres diu: "La pietat i el càntic són per al presoner l'única sortida del laberint, i el cant dreça l'alliberat, al darrer repòs en la silenciosa unitat, en el pur no-res, on es resolen en identitat tots els contraris"

Cal notar que les conclusions a què pervé són nihilistes i no semblen oferir cap sortida satisfactòria:

Sol, sense missatge,
deslliurat del pes
del temps, d'esperances,
dels mots,
dels records,
dic en el silenci
el nom del no-res

Aquests versos del "Final del Laberint" resumeixen la preocupació que només s'insinuava en el seu primer llibre de poesia "Cementiri de Sinera":

Quina petita pàtria
encerclada el cementiri!
Aquesta mar, Sinera,
turons de pins i vinya,
pols de rial. No estimo *mes que l'ombra*
viatgera d'un núvol
i el lent record dels dies
que són passats per sempre.

Ací, però, encara trobava consol en el paisatge, d'aquesta petita pàtria. Es forjava la consciència de la seva situació en un determinat lloc en l'espai: la seva terra.

Claror d'abril, de pàtria
que mor amb mi, quan miro
els anys i el pas: viatge
al llarg de quiets crepuscles.

Però la veu d'aqueixa petita pàtria, si bé sentidament seva, està ofegada i amb ella s'ofega ~~laxxxxxxxxixpax~~ el sentiment del poeta, privat de comunicació amb els seus connacionals, i es troba impel·lit a l'aïllament i la desesperança, que expressa maravellosament en el "Caminant i el mur":

Carrers. I sempre
més nit, les parets altes.
Sord al feblíssim
lament antic, camino
ja del tot solitari

I l'única sortida del laberint, el cant i la pietat, el mena cap a l'infini, cap al no-res. ¿Hem de creure que proposa el suïcidi, com a solució? Mes, aleshores, la pietat ¿què hi representa? Aqueixa és l'autèntica solució la pietat profunda que experimenta el portarà a solidaritzar-se amb els altres homes que com ell sofreixen la mateixa angoixa el mateix aïllament, la mateixa desesperança, en el mateix lloc: la seva terra.

Així ens donarà "La pell de brau"

Líric, satíric, simbolista, utilitzant les formes més evolucionades, obscur de vegades, sempre, però, a la recerca del "llenguatge essencial", segons l'expressió mallarceana, com assenyala Triadú, per mitjà de paràboles, Espriu se'ns apareix, amb tota la seva vasta cultura, en la manifestació més valuosa del seu geni.

Però sobretot se'ns apareix com a artista compromès, engatjat, amb la seva època. Sense abdicar cap responsabilitat, denuncia les tares més característiques de la situació social que impera actualment dins la "pell de brau" Laavor, la indiferència del poble, les injustícies dels qui manen... Cap a la fi del poema, un missatge esperançat, posats els ulls en els joves, es fa transparent.

En cada situació històrica, les circumstàncies empenyien l'artista a conformar la seva obra d'una determinada manera, sempre que la seva sensibilitat estigui oberta als corrents ideològics del moment que viu. Si es clou, es converteix en l'artista de la "torre de vori" Espriu es va aïllar en el silenci, però va estar atent, amb els sentits ben desperts, a la situació imperant en el món. En aquest recolliment, ben oposat al de qui es tanca en un convent, desentenant-se dels problemes de la realitat, el poeta gesta el seu cant, precisament, amb el material que li ofereix la seva íntima experiència particular i, en donar-li forma artística, pren una dimensió universal

Per això en "La pell de brau" no solament endevinem la situació de l'home català en relació amb els altres homes, de distinta llengua, que poblen l'estesa pell", sinó que descobrim el drama dolorós del desentament dels pobles de la terra, del tràgic destí de l'home contemporani perdut en el laberint confós d'una existència, el sentit de la qual se li fa incomprendible, en haver esment de l'absolut de la mort, mentre cerca incansable la veritat. Aquesta veritat, quan la descobreix el poeta, ha de llençar-la als quatre vents, per tal que l'escoltin els altres homes, perquè també creïn, com Camus, que la solució està en el diàleg. I en aqueix moment, ho farà acarant tots

els perills que el cantar aqueixa veritat comporti. Perquè, a més, ara, el poeta sent que s'atansa l'alba de la "caminada nit" i perquè amb l'alba arriba l'"Esperança humil". Vindran els dits joves i alçaran de la pols la pell de brau estesa que trepitgen tots i amb justícia, honestedat i treball l'elevaran ben alta per tal que tremoli

damunt el repòs
dels qui l'estimàrem
parrac sangonós,
dels qui la servirem
en dies de dol.

Allò que més ens ha preocupat, aquesta vegada, en presentar "La pell de Brau", ha estat la temporalitat del poema. Des de la lectura que vam realitzar, fa més o menys un any, el poema ha estat traduït al castellà i sembla que hi ha embastades unes versions en francès, anglès i italià. Aqueix fet m'ha aconduït a formular una pregunta: fins a quin punt els lectors estrangers arribaran a copsar aquell sentit subterrani que situa el poema en un lloc rellevant dins el contexte de la poesia històrico-realista? Molt dependrà de l'habilitat i coneixements del traductor, sens dubte, però la cultura del lector hi juga ~~na~~ també un paper principalíssim. Es evident, que cal conèixer molt bé la situació política actual i els esdeveniments històrics dels darrers vint-i-cinc anys dins la "pell de brau", dins de Sepharad, per tal que el poema sigui quelcom més que una maravellosa peça literària.

Això m'ha fet pensar que la interpretació que nosaltres donarem, també comporta, en certa manera aqueix perill. Aconseguirem els responsables de la lectura d'avui transmetre tot aquell sentit de què parlava abans? Les persones de l'auditori, que no hagin llegit el poema, podran al primer impacte assimilar-lo totalment? Resulta natural que les representacions realitzades a Catalunya, en diversos pobles i ciutats, davant de públics obrers arribessin a commoure aquella gent que no entenia moltes coses, però que tanmateix es mostrà sensible a la problemàtica latent o subterrània. Perquè precisament aquell públic es troba situat en el mateix lloc i en el mateix moment històric que el poema.

En el nostre cas, doncs, es tracta d'empresonar-lo en el temps i l'espai per tal de fer-lo nostre. Tot debatent-me amb aqueix problema, vaig considerar els medis utilitzats per ~~Bertolt Bretch~~ Bertolt Bretch en les representacions èpiques i vaig creure que es podria efectuar un experiment, aprofitant la qualitat èpica del poema, de tal manera que en res no en sortís perjudicat. Doncs, cal tenir present que qualsevol explicació, qualsevol

element extern, pot trencar la unitat indestructible del poema.

Així vaig resoldre d'utilitzar la projecció de diapositives. M'afanyo a remarcar, tot seguit, que de cap manera aqueixes imatges han d'ésser considerades com il·lustracions del poema. La idea és que cada fotografia serveixi d'una mena de catalitzador d'aquells records i memòries que l'espectador pugui tenir coberts de cendra en el subconscient, de manera que quan arribin les paraules del poema, les brases de les vivències es posin al roig blanc. Vol dir, doncs, que primer la imatge ens situarà en un moment històric, i després el poema es descarnarà posant de relleu tota la problemàtica i tot el sentit que d'altra manera podrien restar obscurs. Si això no s'aconsegueix, penseu que només és un experiment.

I, ara, escolteu. Pareu atenció a la veu del poeta que canta amb amor tot el dolor i l'esperança de la Pàtria !